ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ การศึกษาผ้าไหมยกดอกลำพูน

ชื่อผู้เขียน นางรจนา ชื่นศิริกุลชัย

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

อาจารย์วาณี เอี่ยมศรีทอง ประธานกรรมการ

อาจารย์ปภัสสร ผลเพิ่ม กรรมการ

อาจารย์ ดร.แสนย์ สายศุภลักษณ์ กรรมการ

บทคัดย่อ

การค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวัสดุและกรรมวิธีการผลิตผ้าไหมยกดอกลำพูน รูปแบบ ลักษณะลวดลายดั้งเดิม และวิวัฒนาการของลวดลายผ้าไหมยกดอกลำพูน รวมถึง ปัจจัยที่เกี่ยวเนื่องกับการทำให้ผ้าไหมยกดอกลำพูนลดน้อยลง ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสนับสนุน และผู้ที่มีความชำนาญงานพิเศษ รวมจำนวนทั้งสิ้น 29 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง เครื่องบันทึกเสียง และภาพถ่าย การวิเคราะห์ข้อมูล โดยจัดข้อมูลเป็นระบบตามประเภทของข้อมูล แล้วประมวลผลของการศึกษาโดยใช้แบบพรรณนา ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

วัสดุที่ใช้ผลิตผ้าทอยกดอกลำพูนได้แก่เส้นไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทอง และสีย้อม ทั้งหมดสั่งซื้อจากแหล่งอื่น จึงมีราคาต้นทุนสูง กรรมวิธีการผลิตมี กระบวนการและขั้นตอนมาก ในแต่ละกระบวนการ ยังมีเทคนิควิธีที่ยาก ซับซ้อน โดยเฉพาะการดั้นดอก เป็นขั้นตอนที่ยากมาก ต้องใช้ช่างที่มีความชำนาญงานพิเศษ

ด้านรูปแบบ ลักษณะลวดลายดั้งเดิม และวิวัฒนาการของลวดลายพบว่า มีรูปแบบการนำไปใช้งานได้น้อย ลักษณะลวดลายดั้งเดิมที่ค้นพบได้มาจากต่างประเทศ แต่ไม่มีการบันทึก ตัวอย่างลวดลายไว้ ส่วนลวดลายดั้งเดิมของผ้ายกดอกลำพูนเป็นลวดลายดอกพิกุล ในปัจจุบันมีลวดลายการใช้ตารางกราฟ และนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการออกแบบสร้างลวดลายใหม่ โดยมีแม่ลายมาจากลายไทย

ปัจจัยที่เกี่ยวเนื่องกับการทำให้ผ้าไหมยกดอกลำพูนลดน้อยลง ได้แก่ปัญหาด้านวัสดุที่มีต้นทุนสูง การผลิตทำได้ช้าต้องใช้ความพยายาม ความอดทน อีกทั้งใช้เวลาในการทอนาน มีรูปแบบการนำไปใช้งานได้น้อยและมี ราคาสูง ด้านการตลาดยังไม่แพร่หลาย เนื่องจากได้รับการสนับสนุนเฉพาะกลุ่มลูกค้าที่มีฐานะดี ด้านการส่งเสริมจากหน่วยงานต่างๆ พบว่าขาดการส่งเสริม อย่างจริงจังทั้งภาครัฐและเอกชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม ประเพณี ที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เยาวชน คนรุ่นใหม่ ไม่นิยมอาชีพการทอผ้า อีกทั้งมีนิคมอุตสาหกรรมในจังหวัดลำพูน เยาวชนจึงพอใจมาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม เนื่องจากมีรายได้ที่แน่นอนกว่าการทอผ้า นอกจากนี้การรับค่านิยมวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาทำให้การครองชีพเปลี่ยนแปลง ประเพณีดั้งเดิมถูกมองข้าม เป็นผลทำให้ผ้าไหมยกดอกลำพูน ซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมถูกทอดทิ้ง จนมีแนวโน้มว่าจะสูญหายไปในที่สุด

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ Chiang Mai University

Independent Study Title A Study of Lamphun Silk Brocade

Author Mrs. Rojana Chuensirikulchai

M.Ed. Vocational Education

Examining Committee

Lect. Wanee Eiamsritong Chairman

Lect. Praphatsorn Phonpherm Member

Lect. Dr. San Saisuphaluck Member

Abstract

The purpose of this research was to study materials and method of Lamphun Silk Brocade production in its stylistic, original design and evolution, including the factors relating to the reduction of producing. The population and sample were sponsors, specialists or experts, a total numbber of 29 people.

The instrument for collecting data were structured interview and non structured interview forms, tape recorder, and photographs. The data were analysed group as their kind of data. Then collect the studying together by using description form. The results of study were as follows.

The materials used for weaving of silk were silk thread, silver and gold brocade, and dye. They were ordered from other countries. This made cost very high. The method of production had many steps. Each step required high technical and was complicated, especially, the step of inserting flower design, was the most difficult step. and needed a skilful workmen.

For the styles of original Thai design and its evolution, it was found that the styles were very diffcult to be applied in a practical way. Those designs had been taken from foreign countries .The example of their designs were not found and recorded. The original Lamphun Silk Brocade was a design of flowers, called " Pi-

goon ". At present, graph paper and computer were used for design. Those patterns were derived form Thai design.

The factors influencing the decrease in number of Lamphun Silk Brocade production were the cost of material used was high the step of production was complicatd, which needed more effort and more patience and also spent much time for weaving. Further more, the silk product was little applied to usage and its price was also high. Besides, its marketing was not widespread. Only wealthy customers were able to afford the products. There were no serious support from both government and private sectors. Changing society, Culture and tradition were other factors. Young people did not want to enter this carreer. Because of high pay, young people preferred to work at Lamphun Industrial Estates of Authority. The westrrn culture concept they perceived too, made their living style changed. The old tradition was ignored. Those factors impacted on and abandoned Lamphun Silk Brocade to loss.